

Działalność ustawodawcza papieża Benedykta XVI

Streszczenie

Gdy 19 kwietnia 2005 r. kardynałowie zgromadzeni na konklawe wybrali na następcę św. Piotra kard. Josepha Ratzingera, w całym medialnym świecie zadawano pytania, czy ten wiekowy już papież poradzi sobie z legendą i charyzmą swojego poprzednika. Dla kanonisty natomiast pytania były zupełnie inne, a koncentrowały się wokół kształtu przyszłego prawodawstwa, kierunku, w którym pójdzie papież w wielu newralgicznych wówczas aspektach funkcjonowania Kościoła. Dzisiaj, gdy od zakończenia pontyfikatu Benedykta XVI minęło już osiem lat, potrzeba naukowej refleksji nad jego dorobkiem prawodawczym, który przyniósł Kościołowi wiele istotnych zmian. One wszystkie, usystematyzowane wedle kryterium merytorycznego, pozwoliły na podjęcie naukowej analizy ujętej w sześciu kolejnych rozdziałach studium.

Pierwszy rozdział poświęcony jest analizie zmian, jakich papież Benedykt XVI dokonał w normach regulujących zagadnienia hierarchicznego ustroju Kościoła: modyfikując sposób wyboru Biskupa Rzymskiego oraz reorganizując Kurię Rzymską. Zagadnienie dotyczące wyboru Benedykt XVI podjął dwukrotnie, dokonując zmian w procesie wyborczym najpierw w 2007, a następnie w 2013 roku. Niestety, nie została dokonana żadna regulacja dotycząca rezygnacji papieża z urzędu, która nadal domaga się dookreślenia. W ramach Kurii Rzymskiej papież Benedykt XVI utworzył trzy nowe jednostki, trzem innym zaś powierzył nowe kompetencje. Wśród tych ostatnich na szczególną uwagę zasługują kompetencje Roty Rzymskiej w zakresie dyspensy od małżeństwa ważnie zawartego i niedopełnionego.

W rozdziale drugim niniejszego studium podjęta została kwestia modyfikacji wprowadzonych w przedmiocie sakramentu święceń. Papież Benedykt XVI, wielki teolog, zwrócił uwagę na rozróżnienie pomiędzy

kapłaństwem służebnym, a kapłaństwem powszechnym, uszczegóławiając jednocześnie rozumienie diakonatu; skupiając się natomiast na aspektach prawnych, zmodyfikował normy dotyczące nieważności święceń oraz przenoszenia duchownych do stanu świeckiego.

Swoją uwagę papież zwrócił także ku małżeństwu, poruszając dwa niezwykle istotne, aczkolwiek całkowicie różne od siebie pod względem merytorycznym zagadnienia: przygotowania do małżeństwa oraz sytuacji, na płaszczyźnie prawno-małżeńskiej, osób, które formalnym aktem odstąpiły od Kościoła katolickiego. Tym aspektem został zatem poświęcony rozdział trzeci, w którym została podjęta problematyka poruszona w przemówieniu Ojca świętego do Trybunału Roty Rzymskiej z 2011 roku, a także w liście apostolskim wydanym motu proprio *Omnium in mentem*.

Konieczność reakcji karnoprawnej na różne zjawiska społeczne uderzające również w godność Kościoła, papież Benedykt XVI dostrzegał już jako prefekt Kongregacji Nauki Wiary. Dlatego rozwiązania czwartego rozdziału niniejszej pracy nabierają szczególnego znaczenia w kontekście konieczności uwzględnienia zamysłu i roli kard. Josepha Ratzingera, poprzedzających jego pontyfikat. Oczywiście, Kardynał nie był wówczas prawodawcą, tym niemniej uwzględnienie jego ówczesnej aktywności w tym aspekcie z pewnością dopełnia obrazu jego prawnego zaangażowania w omawianej kwestii: regulacje przestępstw przeciwko wierze, sakramentom i moralności, a także uszczegółowienia pewnych norm procesowych.

Pontyfikat Benedykta XVI uważany jest powszechnie za wybitnie liturgiczny, a przeprowadzone zmiany i reformy są do dziś obiektem wielu polemik i dyskusji. Nie ulega jednak żadnej wątpliwości, iż dwa czynniki stoją u źródeł dokonanych reform, które stały się przedmiotem piątego rozdziału pracy: ogromna fascynacja papieża liturgią oraz głęboko racjonalne spojrzenie na nią. W tym duchu papież doprowadził do współistnienia dwóch rytów Mszy świętej; w odniesieniu do dawnej tradycji przeprowadził reformę obrzędów pozostałych sakramentów i ksiąg liturgicznych; dokonał zmian w Mszale Rzymskim co do obrzędów rozesłania oraz modyfikacji w obrzędzie chrztu świętego. Wreszcie w

tym duchu zakorzenił wielką reformę procesów beatyfikacyjnych i kanonizacyjnych.

W końcu rozważania ostatniego, szóstego rozdziału, zostały poświęcone dążeniom papieża Benedykta XVI do jedności w szerokim znaczeniu tego słowa, tzn. zarówno dążeniom ekumenicznym, jak i jedności eklezjalnej, w tym co dotyczy przede wszystkim Bractwa Kapłańskiego św. Piusa X.

Całość pracy wieńczy zakończenie, które jest próbą krytycznego spojrzenia na dorobek prawodawczy papieża Benedykta XVI, prowadzącego do postawienia wniosków, jakie płyną z przeprowadzonych analiz, w tym również wniosków *de lege ferenda*.